

SEGÉDKÖNYVEK
A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 155.

NYELVHASZNÁLAT A MÉDIÁBAN

SZERKESZTETTE
GECSŐ TAMÁS – SÁRDI CSILLA

KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA, SZÉKESFEHÉRVÁR
TINTA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2013

SEGÉDKÖNYVEK
A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 155.

Sorozatszerkesztő
KISS GÁBOR

Szerkesztette
GECSŐ TAMÁS – SÁRDI CSILLA

Lektorálta
GECSŐ TAMÁS

A szerkesztők munkatársa
SZELE BÁLINT

ISSN 1419-6603
ISBN 978-615-5219-44-3

© A szerzők, 2012
© Gecső Tamás – Sárdi Csilla, 2013
© TINTA Könyvkiadó, 2013

A kiadásért felelős
a TINTA Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Mandl Orsolya
Műszaki szerkesztő: Heiszer Erika
Borítóterv: Temesi Viola

TARTALOM

ABONYI ANDREA TÍMEA	
Napjaink közösségi oldalainak nyelvhasználata	7
BODA ISTVÁN KÁROLY – PORKOLÁB JUDIT	
Metanyelvi és kritikai kommunikáció a televízió előtt.	
Orbán Ottó: <i>Na ne mondja, hogy csak TV</i>	12
DOBOS CSILLA	
Jogi szakmai nyelvhasználat a médiában	18
FOLMEG MÁRTA	
Ki van a sorok mögött?	27
GAZDAG VILMOS	
Orosz/ukrán lexikai elemek a kárpátaljai magyar nyomtatott sajtóban	33
GECSŐ TAMÁS	
Roma-Unterrichtsprogramm an der Eötvös Loránd Universität in Budapest.	40
GYÓR SZILVIA	
Überlegungen über die passivischen Konstruktionen und Valenzergänzungen im Deutschen und im Ungarischen mit Beispielen anhand von Zeitungsartikeln	43
HARDINÉ MAGYAR TAMARA	
A <i>bűn</i> lexikai egység egy vallási sajtótermék nyelvhasználatában	49
HELTAI PÁL	
Regina v Mr John Terry – pragmatikai kérdések a bíróságon	56
HORVÁTH JÚLIA BORBÁLA	
Férfi és női mentalitásminták a médiában	68
HUSZÁR ÁGNES	
A bulvármédia hatalma, avagy hogyan buktatta meg a <i>Bild</i> a német államfőt	74
JABLONKAI RÉKA	
Társadalmi felelősségvállalás a közösségi médiában	78
JÓRI ANITA	
Multimediális szövegek az elektronikus zene világában	84
KÁRPÁTI ESZTER	
Hír?	93
KISS KATALIN	
A progresszív aspektus és a Vendler-féle igeosztályok a magyar, orosz és angol nyelv alapján	100

KOVÁCS MÁTÉ	
Interkulturális különbségek egyetemi honlapok rektori köszöntőiben	107
KROMMER ZOLTÁN	
A szókincs és a beszédstratégiák szerepe a média véleményformálásában	114
MARKÓ ALEXANDRA	
A magánhangzók határának jelzése glottalizációval VV kapcsolatokban – hivatásos és tipikus beszélők összevetése	122
NÁDAI JULIANNA	
Kultúrák dialógusa a nemzetközi gazdasági sajtó szalagcímeiben.	129
NAGY PÉTER	
Jelnyelv a médiában.	134
NAGY TAMÁS	
Képi vírus. A sikoly mint mém különböző médiumok tükrében	139
NÉMETH DÁNIEL	
Szerepnyelvek	143
NEUBERGER TILDA	
Nonverbális vokális elemek a spontán beszédben.	149
OSVÁTH GÁBOR	
Miniszterelnöki szállóigék a rendszerváltás után	155
PACSAI IMRE	
Homonímia vagy poliszémia? Egy etimológiai vizsgálat szemantikai vonatkozásai	160
PANKER GERGŐ	
The Dynamism of Accent in EFL Use: Special Focus on a Group of University Educators	170
SCHIRM ANITA	
A televízióreklámok nyelvhasználatáról	176
SCHMIDT ILDIKÓ	
„ <i>Tábor-language</i> ”. Nyelvhasználat a Bicskei Befogadó Állomáson	183
TAKÁCS IZABELLA	
„A beszéd arra való, hogy elrejtjük vele gondolatainkat”. Suttogópropaganda Szerbiában a NATO-bombázások idején	188
TÖRÖK GABRIELLA	
Non-linguistic elements in Facebook posts of teenagers	194
TÜSKEI VILMA	
Az igekötők használatának változásai – mit tapasztalhatunk a médiában?	200
VIRÁGH ÁRPÁD	
Hogyan kommunikálnak velünk a politikusaink a cybertérben? Négy magyar politikus honlapjának vizsgálata	205

OROSZ/UKRÁN LEXIKAI ELEMEEK A KÁRPÁTALJAI MAGYAR NYOMTATOTT SAJTÓBAN

Bevezetés

A kárpátaljai magyar nyelvjárások már Trianon előtt is a magyar nyelvterület peremvidékét alkották (Lanstyák–Szabó Mihály 1997: 6), ahol több nép mindennapi kapcsolatban élt egymás mellett. E népek mind kultúrájukban, mind nyelvükben hatással voltak egymásra. Megismerték a másik nép szokásait, elsajátítottak tőlük különböző mesterségeket, megismerték az azokhoz tartozó eszközöket, melyek idővel meghonosodtak náluk is, s ezzel együtt meghonosodtak a nyelvükben azok megnevezései is (Lizanec 1970: 35). Így Kárpátalján a két-nyelvűség természetes jelenség. Ugyanakkor a 20. század első harmadáig a bilingvizmus nem a helyi magyarokra, hanem a terület más nemzetiségű lakóira volt jellemző (Lizanec 1970: 89; Cserniczkó 1995: 129–130).

A trianoni békeszerződés következtében jelentős magyar nemzetiségű tömegek váltak kisebbségivé az új nemzetállamokban (Ablonczy–Bárdi 2010: 12), s ezzel együtt a magyar nyelvterület peremvidéke is határon túli magyar nyelvjárásokká vált, vagyis az intenzív nyelvi kapcsolatok színtere magyarországi szempontból nézve külföldre került (Zoltán 2005: 25). A magyar nyelv, helyi szinten elveszítve addigi státusát, alárendelt szerepbe került a mindenkor-i államnyelvvél szemben, ami a presztízsvesztés mellett a másodnyelvi hatás nagymértékű fokozódását is magával vonta. Az anyaországtól való elszakíttottság által megváltoztak a peremvidék és a központ nyelvi kapcsolatai, fokozódott a már addig is meglévő nyelvi konzervativizmus. E tényezők együttes hatásaként pedig bizonyos nyelvi elkülönülés jött létre a helyi és az anyaországi magyar nyelvváltozatok között (Lanstyák–Szabó Mihály 1997: 6). Ezen eltérések legszembetűnőbbben a szókészleti állományban mutathatók ki. Ugyanakkor a határon túli, ún. őshonos magyar kisebbség többségi helyzete regionális szinten több helyütt, így Kárpátalja bizonyos részein is megmaradt (Kiss 2002: 183). Épp ennek köszönhető talán, hogy a határon túli magyar kisebbségeknek máig sikerült megőrizniük anyanyelv-dominanciájukat még akkor is, ha „a társadalmi mobilitás, a városi környezet, a szórványosodási folyamatok, a egyes házasságok egyre nagyobb aránya, az anyanyelv társadalmi presztízse, használatának jogi és kommunikációs akadályai napról napra csökkentik az anyanyelvhasználat körét” (Szarka 2004: 118).

Kárpátalja területi és demográfiai jellemzése

A mai Kárpátalja területe a honfoglalástól a 13. század derekáig a gyepű, az őserengetegek, a havasok világa volt, ezt követően hat évszázadon át Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyék területe (Botlik 2006: 68).

Őnálló földrajzi fogalomként az első világháborút követően vált (Cserniczkó 1995: 129). Napjainkban Kárpátalja közigazgatásilag 5 megyei alárendeltségű városra (Ungvár, Munkács, Beregszász, Huszt, Csap), valamint 13 járásra oszlik (Ungvári, Beregszászi, Munkácsi,

Nagyszőlösi, Ilosvai, Szolyvai, Perecsenyi, Nagybereznai, Ökörmezői, Volóci, Técsői, Huszti, Rahói járás). Közülük 5 városnak és 8 járásnak van jelentősebb magyar nemzetiségű lakossága. A 2001-es népszámlálási adatok alapján az ukrainai magyarok 96,8%-a (156,6 ezer fő) Kárpátalja területén élt. Ez a megye összlakosságának 12,1, Ukrajna népességének 0,3%-a volt (Molnár–Molnár 2005: 21), vagyis a magyar kisebbség Kárpátalja második legnagyobb lélekszámú etnikuma. A magyar nyelvterületet magyar többségű települések viszonylag egységes sávja alkotja, amely Kárpátalja délnyugati részén húzódik az ukrán–magyar határral párhuzamosan 15–20 km szélesen (Molnár–Molnár 2005: 30). Ugyanakkor a magyar nemzetiségűek aránya mindössze a Beregszászi járásban haladja meg az 50%-os arányt (Csernicskó 2010: 54).

A kárpátaljai magyar nyomtatott sajtó

A kárpátaljai magyar kisebbség mára a magyar nyelvű sajtótermékek gazdag kínálatából válogathat. Talán sokak számára meglepő, de nem volt ez mindig így. 1945-ben például az egyetlen magyar újság a *Munkás Újság* volt, amelyet néhány hónapnyi megjelenés után megszüntettek, s helyette hosszú időn át egy területi lapot és egy járási újságot fordítottak az ukrán eredetiből magyarra *Kárpáti Igaz Szó* és *Vörös Zászló* címen. Most ejtsünk néhány szót a jelenlegi helyzetről.

Kárpáti Igaz Szó. Kárpátalja legnagyobb múltra visszatekintő, több hatalom- és rendszerváltást átvészelt sajtóorgánuma. A jogelődnek tekintett *Munkás Újság* első száma 1920-ban jelent meg Ungváron. Jelenleg heti három alkalommal megjelenő országos közéleti lap. Lapalapítók: a Tisza FM Stúdió Kft. és a szerkesztőség kollektívája. Főszerkesztő: Kőszeghy Elemér. Heti példányszám: 23 600. Előfizethető a postahivatalokban. Online: <http://kiszo.hhrf.org/>.

Kárpátalja. 2000-től megjelenő hetilap. Lapalapító és kiadó: a Kárpátalja Kft. Megbízott főszerkesztő: Riskó György. Példányszám: 16 100. A lap megjelenését a Bethlen Gábor Alap támogatja. A lap terjesztését a Kárpátalja Kft. lapterjesztő hálózata végzi. Online: <http://karpataljalap.net/>.

Kárpátinfo. Családi és ifjúsági hetilap. Az 1996-tól megjelenő *Bereginfo* független hetilap jogutódja. Lapalapító-főszerkesztő: Szoboszlai István. Példányszám: 12 000. A lap megjelenését a Bethlen Gábor Alap támogatja. Terjesztése lapterjesztők és újságárusok segítségével történik. Online: <http://karpatinfo.net/>.

Beregi Hírlap. Hetilap, 100 esztendeje a Beregvidék hivatalos közéleti lapja. 1912-től jelenik meg. A szovjet rendszerben *Vörös Zászló* a neve, a rendszerváltás után újra *Beregi Hírlap*. Lapalapítók: a Beregszászi Járási Tanács, a Járási Közigazgatási Hivatal, a szerkesztőségi kollektíva. Főszerkesztője: Volodimir Markitán. Megjelenik magyar nyelven 1295 példányban, ukrán nyelven 455 példányban. Megrendelhető a postahivatalokban. Előfizetői köre a Beregszászi járás falvaiból kerül ki. Online: <http://www.beregihirnap.uz.ua/>.

Beregszász. 2000-től megjelenő városi hetilap. Lapalapító: a Beregszász Városi Tanács. Főszerkesztő: Mihajlo Papis. A magyar kiadásért felel: Tóth Ferenc. Megjelenik magyar nyelven 976, ukrán nyelven 1004 példányban. Megrendelhető a postahivatalokban. Előfizetői köre Beregszász városából és a Beregszászi járás falvaiból kerül ki. Online: <http://www.berego.uz.ua/hu/>.

Orosz/ukrán lexikai elemek a kárpátaljai magyar nyomtatott sajtóban

A kárpátaljai magyar nyomtatott médiában a másodnyelvi elemek megjelenési formája nem egységes még egy-egy sajtóterméken belül sem. A legtöbb esetben az adott írás szerzője saját belátása alapján döntheti el, hogy e szavakat milyen formában is kívánja használni. A leggyakoribb használati módok a következők:

1. **A szláv szó kiemelése nélkül fut a szöveg**, vagyis a szó magyar nyelvi elemként kerül felhasználásra. Például: *Eladó egy saját készítésű kétkerekű pricept*. (Kárpátinfo, 2012. július 12.)

2. **A szláv szó idézőjelben található a szövegben**, vagyis a szerző éreztetni kívánja a szó idegen jellegét. Például: *Pedig akkor még az a bizonyos „nakaz” meg sem született*. (Kárpáti Igaz Szó, 2008. szeptember 9.)

3. **A szláv szó zárójelben található**, azaz a szó a magyar megfelelő egyértelműsítésének eszközüül szolgál, hiszen közismert tény, hogy bár a beszélő ismeri ezek magyar megfelelőjét, de mivel élőnyelvi használatukra ritkán kerül sor, a passzív szókincsbe kerülnek át (Csernicško 1995: 139–140). Például: *Január 1-től be kell jegyeztetniük járművüket az állami közlekedésrendészetnél (DAI)*. (Kárpátalja, 2010. január 8.)

A kárpátaljai magyar sajtóban általánosan elfogadott módszer az ukrainai pártok nevének többféle írása is. Így egyaránt találkozhatunk például a következő változatokkal:

A jogszabályok értelmében a területi választási bizottság feladata beiktatni a BJUT új képviselőit. (Kárpátalja, 2010. április 2.), és: *2002 nyarán létrehozta a Julija Timosenko Blokkot* (Kárpátinfo, 2010. január 29.);

Jelenleg is a Nasa Ukrajina frakciójának létszámát gyarapítja. (2010. szeptember 29.), illetve: *Az NU politikai ellenlábasainál keresett védelmet*. (Kárpátalja, 2007. augusztus 10.), továbbá: *Viktor Juscsenko volt ukrán államfő vezeti a Mi Ukrajnánk párttömörülés listáját a parlamenti választásokon*. (Kárpáti Igaz Szó, 2012. augusztus 2.);

A narancsos forradalmat követően átült az SZPU frakciójába. (Kárpátalja, 2012. április 13.), és: *Az Ukrán Szocialista Párt delegátusa nem tudta megválasztani a párt új vezetőjét*. (Kárpátinfo, 2011. augusztus 1.).

Nem használatos azonban a **Szabadság Pártja** a jobboldali Szvoboda (pl. *A Szvoboda beregszászi járási szervezetének elnökéhez fordult panasszal a pedagógusok egy csoportja*. [Kárpáti Igaz Szó, 2012. szeptember 10.]) megnevezéseként. E megnevezések, a magyar nyelv morfológiai rendszeréhez igazodva, gyakran kerülnek jeles és ragos formába. Így gyakran előforduló jelenség a **nasás** (pl. *Azóta azonban a nasás miniszterek nem járnak kormányülésre*. [Kárpátalja, 2008. szeptember 12.]), **bjutos** (pl. *A Bjutos járási képviselő, Emil Takacs felesége kerül majd az árvaházból óvodává minősített intézmény élére*. [Kárpáti Igaz Szó, 2011. november 14.]), **jecás** (pl. *A jecások már annyit sem néznek ki a magyarokból, hogy azok némi anyagi jellegű stimulálás ellenére is leszavaznak a magyar nyelv hivatalossá tételére ellen fellépő balogisták ellen*. [Kárpátalja, 2012. július 13.]) stb. kifejezés is.

A szókölcönzés mértéke és a kölcsönszavak aránya eltérő lehet az egyes dialektusokban (Csernicško [szerk.] 2003: 127). Ezért a kétnyelvűséggel foglalkozó szakemberek többsége célszerűnek tekinti a kölcsönszavak fogalomkörü kategorizációját, ezáltal ugyanis pontosab-

ban kirajzolódnak azok a nyelvhasználati szinterek, amelyeken fokozott mértékben érvényesül a szláv nyelvi hatás. Az egyes munkák a fogalomkörü csoportosítás során jelentős eltéréseket mutatnak. A lexikai hungarizmusokat Csopey László (1881) tanulmányában 5, Petro Lizanec (1970) egyetemi jegyzetében 29, míg Bárány Erzsébet (2010) tanulmányában 15 tematikai csoportba sorolja. A magyar nyelv szláv lexikai elemeit Kniezsa István (2000) 8, míg az ungi magyar nyelvjárás ukrán kölcsönszavait Kótyuk István (2007) 21 fogalomkörbe csoportosítva adja meg. Lizanec Péter a kárpátaljai magyar nyelv szláv lexikai elemeit az átvétel ideje alapján két csoportba sorolja: régi ukrán/ruszin és új ukrán/ruszin elemek (Lizanec 1993: 51–54).

Fogalomkörü csoportosítás

A fentebbi fogalomkörü csoportosítások ötvözésével és új csoportok létrehozásával mi is megadjuk az általunk adatolt lexikai elemek fogalomkörönkénti kategorizálását. Ehhez a következő tematikai csoportokat¹ hoztuk létre:

Intézmények

vojenkomát < or. военкомат ← «военный комиссариат» – 1. hadkiegészítő parancsnokság; 2. sorozási hely; – *Az úgynevezett „vojenkomát” kiállítja önnek a valamennyi hadra fogható férfinak járó katonakönyvet.* (Kárpáti Igaz Szó, 2011. december 16.)

kombinát < ukr. комбінат; or. комбинат – 1. szövetkezet; 2. egyesített üzem; – *Annak idején a közétkeztetési kombinát szakszervezeti bizottságának volt az elnöke.* (Beregszász, 2011. szeptember 27.)

Szervezetek, pártok

szovhoz < or. совхоз ← «советское хозяйство» – 1. állami gazdaság; 2. szovhoz; – *A beregszászi szovhozüzemben voltam alkalmazásban.* (Beregszász, 2012. július 18.)

komszomol < or. комсомол ← «Коммунистический Союз Молодёжи»; ukr. комсомол; – 1. Kommunista Ifjúsági Szövetség; 2. a Kommunista Ifjúsági Szövetség tagja; – *Rövid idő után a járási komszomolbizottság iskolaügyi osztályvezetője, majd a Kárpáti Igaz Szó munkatársa lett.* (Beregi Hírlap, 2011. április 14.)

Foglalkozások, tisztségek

csinovnyik < or. чиновник; ukr. чиновник – hivatalnok, tisztségviselő; – *A boldogító „igen” után az esküvőt tervezgették, de közbeszóltak a teljhatalmú csinovnyikok.* (Beregszász, 2010. május 18.)

deputát < or. депутат; ukr. депутат – 1. képviselő; 2. küldött; – *A teremben számos „deputát” helyett mások nyomták meg a szavazógombot.* (Kárpátinfo, 2010. június 26.)

Dokumentumok

paszport < ukr. паспорт; or. паспорт – személyi igazolvány; – *Rögtön felajánlották, hogy legyen milicista, akkor kapok paszportot is, munkát is.* (Kárpátalja, 2010. június 4.)

akt < ukr. акт; or. акт – 1. jegyzőkönyv; 2. hivatali okirat; – *A főosztály szakembere azt mondta, hogy esetünkben új akt kiállítására van szükség.* (Kárpáti Igaz Szó, 2011. március 4.)

¹ Az egyes tematikai csoportoknál terjedelmi okok miatt csak néhány példát tüntettünk fel.

Közigazgatás

rajon < ukr. район; or. район – 1. járás; 2. kerület, körzet; – *Az ügyel kapcsolatban azonban további lépésekre is szükség van, mivel járásunk nevét is meg kellene változtatni Beregszászkij rajonra.* (Beregi Hírlap, 2010. július 16.)

oblaszty < ukr. область; or. область – terület; a megyének megfelelő közigazgatási egység; – *Az odesszai oblaszty tanácsa csütörtökön elfogadta, hogy a megyében az orosz nyelv hivatalos státuszra emelkedjen.* (Kárpátinfo, 2012. augusztus 16.)

Nemzetek, népek megnevezése

hucul < ukr. гуцул – A Kárpátokban élő ukrán népcsoport; – *Szomorú, amikor egy donyeczki azt állítja, hogy a huculok neki nem parancsolnak.* (Kárpátalja, 2010. május 14.)

gruzin < ukr. грузин; or. грузин – 1. grúz; 2. grúz nemzetiségű ember; – *Biztos benne, hogy az ukrán és a gruzin vezetőség hirtelen NATO-csatlakozási törekvései csak próbálkozások.* (Kárpátinfo, 2008. február 22.)

Vallás

pravoszláv < ukr. православний; or. православный; – 1. ortodox; 2. ortodox vallású ember; – *Megindult egy pravoszláv székesegyház építése is.* (Kárpáti Igaz Szó, 2007. október 20.)

pászka < ukr. пасха; or. пасха; – húsvét; – *Az ősegyház Pászka ünnepén két megemlékezést kapcsolt össze.* (Kárpáti Igaz Szó, 2008. március 22.)

Egészségügy

felcser < ukr. фельдшер; or. фельдшер – orvossegéd; felcser; – *A betegszabadságon lévő felcser helyett a szüléssző fogad.* (Kárpátalja, 2010. július 16.)

ambulatórium < ukr. амбулаторія; or. амбулатория – rendelőintézet; – *Egy mentőautóval járult hozzá az ambulatórium felszereléséhez.* (Kárpátinfo, 2008. december 27.)

Pénzügy

hrivnya/hriveny < ukr. гривня – Ukrajna hivatalos pénzneme; – *A megemlékezésen részt vevő háborús veteránoknak 100 hrivnya összegű anyagi támogatást biztosított.* (Beregi Hírlap, 2012. február 17.)

kopijka < ukr. копійка; or. копейка – 1. a rubel és a grivnya váltópénze; 2. aprópénz; – *A járási központokban megjelenő nagyobb áruházak rutinosan egy-két kopijkával a piaci árak alá mentek.* (Kárpátalja, 2007. január 26.)

Fogalmak

balansz < ukr. баланс; or. баланс – 1. mérleg; 2. egyensúly; – *A kereskedelmi balansz hiánya még decemberben csökkent.* (Kárpátinfo, 2009. február 13.)

krah < ukr. крах; or. крах – 1. csőd; 2. kudarc, összeomlás; – *Ha már egyszer beütött a krah.* (Kárpáti Igaz Szó, 2010. június 10.)

Járművek, közlekedési eszközök

marsrutka < or. маршрутka; ukr. маршрутне таксі – iránytaxi; – *A népnyelven csak „marsrutka”-ként emlegetett tömegközlekedési eszközök új tarifáit a múlt héten hagyta jóvá az Ungvári Városi Tanács.* (Kárpátalja, 2008. április 18.)

elektricska < ukr. електричка; or. електричка – villanyvonat, a magyarországi HÉV-nek megfelelő helyközi vonatjárat; – *Levágta egy férfi lábát a Munkács–Szjanki között közlekedő elektricska.* (Kárpátinfo, 2011. december 30.)

Mindennapi élet

sztoqramm < ukr. сто грамм; or. сто грамм; – 1. száz gramm; 2. egy deciliter vodka; – *A járási művelődési osztály kemény magjának nem futotta a betevő sztoqrammra.* (Kárpáti Igaz Szó, 2011. szeptember 28.)

szotek < or. сотка – földdarab; a hektár századrésze; – *Egy-egy családnak átlagosan 60 szotek földje van.* (Kárpátinfo, 2009. január 22.)

Ruházat

kurtki < ukr. куртка; or. куртка – 1. dzseki; 2. rövid férfi felsőkabát; – *Vadonatúj, prém gallérral, téli félkabát (kurtki) fekete színben eladó.* (Kárpátinfo, 2008. szeptember 24.)

pufajka < ukr. фуфайка; or. фуфайка – 1. vattakabát, pufajka, 2. kötött alsóruha, trikó; – *A pufajka meg szabályszerűen rám fagyott a sok ki-be járástól.* (Kárpáti Igaz Szó, 2006. január 31.)

Gasztronómia, ételek, italok

pirog < ukr. пиріг; or. пирог; – töltött lepény; – *Ezen a napon almás pirogot sütnék, mézes gyümölcsleveket készítenek.* (Beregszász, 2011. augusztus 10.)

pelmenyi < ukr. пельмені; or. пельмени – húsos derelye; – *Ugyanilyenek voltak a szabványok a Szovjetunió idejében is, amikor a kolbász még kolbász volt, a húsos derelye pedig valóban pelmenyi és húsos.* (Kárpátalja, 2008. szeptember 26.)

Összegzés

Ahogy a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban, úgy a kárpátaljai magyar sajtóban is gyakran előfordulnak másodnyelvi (orosz/ukrán) lexikai elemek. E szavak használata jelenleg nem egységes, s így többféle megjelenési formával találkozhatunk. Hasonló helyzet jellemzi az ukrainai pártok névhasználatát is, hiszen sokszor a hivatalos ukrán név mellett megjelenik a magyar változat, sőt akár ragozott vagy képzett alakok is előfordulnak. A kárpátaljai magyar nyomtatott sajtóban megjelenő kölcsönszavakat számos fogalomkörü kategóriába sorolhatjuk be, ami által kirajzolódnak azok a nyelvi színterek, ahol a legintenzívebb a másodnyelvi hatás.

Irodalom

- Ablonczy B. – Bárdi N. 2010. Határon túli magyarok: mérleg, esély, jövő. In: Bitskey Botond (szerk.): *Határon túli magyarság a 21. században konferenciasorozat a Sándor-palotában 2006–2008.* Köztársasági Elnöki Hivatal. 11–40.
- Bárány E. 2010. (= Єлизавета Барань) Українсько-угорські міжмовні контакти на помежів'ї їх етнічних територій (Вплив угорської мови на лексику творів Закарпатських письменників). In: *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych* Tom V. Lublin. 24–31.
- Botlik J. 2006. Kárpátalja mai demográfiai helyzetének történelmi előzményei. *Együtt*, 2006/4. 67–76.
- Csernicskó I. 1995. A kárpátaljai magyarság és a kétnyelvűség (1945–1993). In: Kassai Ilona (szerk.): *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat.* Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete. 129–145.

- Csernicskó I. (szerk.) 2003. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba.* Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.
- Csernicskó I. (szerk.) 2010. *Nyelvek, emberek, helyzetek. A magyar, ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai magyar közösségben.* Ungvár: PoliPrint Kft.
- Csopey L. 1881. Magyar szók a rutén nyelvben. *Nyelvtudományi Közlemények* XVI. 270–294.
- Fedinec Cs. 2008. A Csehszlovákiától a Szovjetunióhoz csatolt Kárpátalja magyar kisebbségének helyzete (1944–1946). In: Bárdi N. – Fedinec Cs. – Szarka L. (szerk.): *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században.* MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest: Gondolat Kiadó. 220–223.
- Kiss J. 2002. *Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapfogalmak.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kniezsa I. 2000. Magyar–szláv nyelvi érintkezések. In: Szekfű Gyula (szerk.): *A magyarság és a szlávok.* Budapest: Lucidus Kiadó.
- Kótyuk I. 2007. Az ungi magyar nyelvjárás ukrán jövevényszavai – Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре. Szerkesztette és az előszót írta Zoltán András. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Tanszéke.
- Lanstyák I. – Szabómihály G. 1997. *Magyar nyelvhasználat – iskola – kétnyelvűség.* Pozsony: Kalligram.
- Lizanec P. 1970. *Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján).* Egyetemi jegyzet. Uzshorod: USZSZK Felső- és Szakközépoktatásügyi Minisztériuma, Uzshorodi Állami Egyetem.
- Lizanec P. 1993. Ukrán, valamint orosz elemek a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. In: *Az ungvári Hungarológiai Intézet tudományos gyűjteménye.* Ungvár–Budapest: Intermix Kiadó. 50–56.
- Molnár J. – Molnár D. I. 2005. *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében.* Beregszász.
- Szarka L. 2004. *Kisebbségi léthelyzetek – közösségi alternatívák.* Budapest: Lucidus Kiadó.
- Zoltán A. 2005. *Szavak, szólások, szövegek. Nyelvészeti és filológiai tanulmányok.* Budapest.